

مقایسه سبک‌های هویت و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان شاهد و غیرشاهد

منیژه رضاپور*

۱. کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران. (نویسنده مسئول)

چکیده

مقدمه: هدف پژوهش حاضر، مقایسه سبک‌های هویت و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان شاهد و غیرشاهد است. **روش:** روش پژوهش علی - مقایسه‌ای و از نوع تحقیقات کاربردی است. جامعه مورد مطالعه شامل کلیه دانشجویان شاهد دانشگاه رازی کرمانشاه است که در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بودند. برای برآورد حجم نمونه دانشجویان شاهد، از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شد و برای انتخاب دانشجویان غیرشاهد، از روش تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای و هم‌تاسازی با دانشجویان شاهد استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه سبک‌های هویت برزونسکی و میانگین نمرات واحدهای انتخابی دانشجویان به‌عنوان ملاک پیشرفت تحصیلی بود. داده‌های پژوهش با آزمون تحلیل واریانس چند متغیری، آزمون t مستقل و ضریب همبستگی پیرسون واریانس گردید.

نتایج: نتایج به دست آمده نشان داد بین سبک‌های هویت دانشجویان شاهد و غیرشاهد تفاوت معنی‌داری وجود دارد، بین میانگین پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد و غیرشاهد نیز تفاوت معنی‌داری وجود دارد، بین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد رابطه معنی‌داری مشاهده شد، اما بین سبک هویت هنجاری و سبک سردرگم / اجتنابی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد رابطه معنی‌داری مشاهده نشد. همچنین رابطه معنی‌داری بین سه سبک هویت و میزان پیشرفت تحصیلی دانشجویان غیرشاهد مشاهده نشد.

بحث و نتیجه‌گیری: نتایج نشان می‌دهد که سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی دانشجویان شاهد بیشتر از دانشجویان غیرشاهد است. همچنین پیشرفت تحصیلی در دانشجویان شاهد پایین‌تر از دانشجویان غیرشاهد است.

دوفصلنامه علمی - پژوهشی

روان‌شناسی
بالینی
و شخصیت

(دانشور رفتار)

دوره ۱۶، شماره ۲، پیاپی ۳۱
پائیز و زمستان ۱۳۹۷
صص: ۶۴-۵۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۳/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۰/۱۲

Biannual Journal of

**Clinical
Psychology
& Personality**

(Daneshvar-e-Raftar)

Vol. 16, No. 2, Serial 31

Autumn & Winter
2018

pp.: 53-64

کلیدواژه‌ها: سبک‌های هویت، پیشرفت تحصیلی، دانشجویان شاهد، دانشجویان غیرشاهد

*Email: maniejer95@gmail.com

مقدمه

امروزه پیشرفت تحصیلی یکی از دغدغه‌های مهم آموزش و پرورش و آموزش عالی می‌باشد. مائرا^۱ اهدافی را که عموماً رفتار پیشرفت تحصیلی را برمی‌انگیزند، به‌عنوان اهداف درونی و بیرونی طبقه‌بندی می‌کند. به نظر او، در اهداف درونی، اهداف مربوط به تکلیف^۲ (تلاش برای فهم مطالب) و اهداف مربوط به خود^۳ (بهتر از دیگران عمل کردن، هوش و زیرکی خود را ثابت کردن) قرار دارند. در اهداف بیرونی، اهداف مربوط به انسجام اجتماعی^۴ (خشنود کردن دیگران) و پاداش‌ها^۵ (افزایش دادن درآمد خود) قرار دارند [۱].

تحقیقات انجام شده در ارتباط با عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی نشان می‌دهند که این عوامل، ابعاد مختلف اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی را در بر می‌گیرند که تحت عنوان سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شناخته می‌شوند. بررسی این عوامل و میزان سهم هر یک از آنها در پیشرفت تحصیلی یا شکست تحصیلی دانشجویان می‌تواند به تعیین رهیافت‌هایی در راستای بالا بردن کارایی نظام آموزشی منجر شده و برنامه‌ریزان نظام دانشگاهی را برای اهداف دانشگاه که همانا پرورش نیروی انسانی متخصص است، یاری دهد [۲].

مهم‌ترین چالش تحولی در نوجوانی، کسب هویت است. نمی‌توان گفت چه کسی برای اولین بار بحث هویت را مطرح کرد. این موضوع به دلیل عمیق و ریشه‌ای بودن آن چیزی است که انسان همیشه با آن برخورد داشته است، دارد و خواهد داشت، اما اولین کسی که هویت را به‌صورت واژه «هویت» مطرح ساخت و آن را موضوع بحث علمی قرار داد، اریکسون^۶ بود. اریکسوناساس نظریه روانی-اجتماعی خود را در ۸ مرحله و بر پایه‌ی مفهوم هویت بنا کرد و سؤال مشهور خود تحت عنوان «من کیستم؟» را به جهانیان عرضه داشت [۳]. طبق تعریف اریکسون، شکل‌گیری هویت کار خود است. یک حس شخصی از حفظ و پایداری خود هم‌زمان و تغییر یافته که از طریق انتخاب‌های خود از هویت‌های دوران کودکی، تعهد در دنیای واقعی و سازمان بخشیدن و ترکیب بازنمایی‌های خود به یک پیوستگی شخصی و شکل‌بندی ساختارهای پایدار آشکار می‌شود [۴].

مارسیا [۵] هویت را سازمان درونی، خودجوش و پویا می‌داند که از کساننده‌ها، توانایی‌ها، باورها و تجربه‌ی گذشته فرد نشئت می‌گیرد و از دو عنصر تعهد و کاوش به‌عنوان ملاک‌های طبقه‌بندی افراد در چهار پایگاه هویت (هویت کسب شده^۸، کسب هویت^۹، پراکندگی هویت^{۱۰}، خویشتن‌یابی^{۱۱}) سود می‌برد. برای چهار سال، بیشتر مطالعه‌های مرتبط با ساختار هویت، مبتنی بر مدل پایگاه‌های هویت^{۱۲} مارسیا بودند. سبک‌های هویت^{۱۳} تلاشی در جهت پوشش دادن به نقض‌های پایگاه هویت و ارزیابی دقیق‌تر از هویت افراد، توسط برزونسکی^{۱۴} ارائه شد [۳].

بر اساس نتایج پژوهش‌های پیشین، سبک‌های هویت از جمله سازه‌های روان‌شناختی است که در دوره نوجوانی تأثیر مهمی بر رفتار فرد می‌گذارند. منظور از سبک‌های هویت، ترکیب مهارت‌ها، جهان‌بینی و همانندسازی‌های دوران کودکی است که به‌صورت یک کل منسجم و منحصربه‌فرد در می‌آید که برای نوجوانان احساس تداوم گذشته و جهت‌گیری برای آینده را فراهم می‌کند. سبک هویت روشی است که فرد برای تصدیق و آزمایش اطلاعات مربوط به هویت به کار می‌برد [۶]. برزونسکی [۷] با رویکردی شناختی-اجتماعی به هویت، تفاوت فرایندهایی را که افراد در وضعیت‌های مختلف برای تصمیم‌گیری، حل مسئله و کشف اطلاعات از آنها استفاده می‌کنند را مورد مطالعه قرار داد و سه سبک هویتی را دسته‌بندی کرد که عبارت‌اند از:

۱- سبک هویت اطلاعاتی^{۱۵}: افراد دارای این سبک به‌طور فعال اطلاعات مربوط به خویشتن را جستجو، ارزیابی^{۱۶} و مورد استفاده قرار می‌دهند. آنها درباره سازه‌های مربوط به خویشتن شک می‌کنند و می‌خواهند آنها را آزمون کنند.

۲- سبک هویت هنجاری^{۱۷}: افراد دارای سبک هنجاری به سؤالات هویت و موقعیت‌های تصمیم‌گیری با پیروی از تجویز و انتظارات افراد مهم پاسخ می‌دهند.

۳- سبک هویت سردرگم/اجتنابی^{۱۸}: افراد دارای این سبک از رویارویی و مواجهه با مسائل و تصمیم‌های شخصی

⁸ identity achievement

⁹ identity foreclosure status

¹⁰ identity diffusion

¹¹ identity Moratorium

¹² identity status paradigm

¹³ identity style

¹⁴ Berzonsky

¹⁵ informative identity style

¹⁶ evaluating

¹⁷ normative identity style

¹⁸ diffuse/avoidant identity style

¹ Maehr

² task related

³ ego-related

⁴ social solidarity

⁵ rewards

⁶ Identity

⁷ Erikson

تحصیلی، رشد شناختی و تحول اخلاقی فرزندان تأثیر دارد [۱۷]. نتایج پژوهش‌های قائمی [۱۸] و براون^۸ و هاریس^۹ [۱۹] نشان دادند که کودکان بی‌پدر در معرض خطر انواع مشکلات روان‌شناختی و رفتاری قرار دارند. قهاری [۲۰]، حدادی‌کوهسار، روشن و نژادفرید [۲۱]، شیخ‌حسن [۲۲]، رخشنده‌برقویی [۲۳] و شمس‌اسفندآباد، کاکاوند و ترابی [۲۴] طی پژوهشی‌هایی به‌منظور بررسی و مقایسه وضعیت هویت در دانشجویان شاهد و غیرشاهد، تفاوت معناداری بین نسبت هویت‌یافتگی بین دانشجویان شاهد و غیرشاهد به دست آوردند.

با توجه به اینکه اساسی‌ترین مسئله در نوجوانی و جوانی، هویت‌یابی است، از طرفی شهادت پدر و کمبود او و نبودن الگوی همانندسازی ممکن است در شکل‌گیری هویت نوجوان مشکل ایجاد نموده و ضربه‌ای که از این طریق بر فرزندان وارد می‌شود، سبب بروز مشکلات عدیده در فرزندان شهید از جمله مشکلاتی چون ناسازگاری‌ها، اضطراب و نگرانی، افت تحصیلی و... گردیده و از طرف دیگر، فقدان پدر که عضوی مؤثر در خانواده است، مسائلی از قبیل مشکلات اقتصادی، ازدواج مجدد مادر، عدم همکاری ناپدری با خانواده و عدم پیشرفت تحصیلی فرزندان را سبب می‌شود. لذا هویت‌یابی مسئله‌ی مهم، ارزشمند و قابل بررسی در افراد فاقد پدر و بخصوص در فرزندان شاهد در جامعه ایران می‌باشد. با توجه به تأیید رابطه بین سبک‌های هویت و پیشرفت تحصیلی، این سؤال‌ها پیش می‌آید که: آیا سبک‌های هویتی دانشجویان شاهد و غیرشاهد متفاوت است؟ آیا میزان پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد و غیرشاهد متفاوت است.

فرضیه‌های پژوهش

- ۱- بین سبک‌های هویتی دانشجویان شاهد و غیرشاهد تفاوت وجود دارد.
- ۲- بین میزان پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد و غیرشاهد تفاوت وجود دارد.
- ۳- بین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان شاهد رابطه وجود دارد.
- ۴- بین سبک هویت جهت‌گیری هنجاری و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان شاهد رابطه وجود دارد.
- ۵- بین سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان شاهد رابطه وجود دارد.

بیزارند و با خواسته‌ها و مشوق‌های محیطی کنترل می‌شوند. هویت با ویژگی‌های شخصیت ارتباط دارد، انعطاف‌پذیری، باز بودن ذهن فرد و نداشتن تعصب در برخورد با ارزش‌ها و باورها، هویت پخته را تشکیل می‌دهد [۸]. برزونسکی و کوک^۱ [۹] در بررسی وضعیت هویت و سبک هویت دانشجویان دریافتند که تفاوت در وضعیت هویت، علتی برای تغییر معنادار در پیشرفت و خودمختاری تحصیلی، درگیری آموزشی و رشد روابط بین‌فردی است. برزونسکی [۱۰] و بوید، هانت^۲، کاندل^۳ و لوکاس^۴ [۱۱] دریافتند که سبک هویت سردرگم/اجتنابی رابطه‌ی منفی با عملکرد تحصیلی دارد، در حالی که سبک هویت اطلاعاتی و هنجاری، رابطه‌ی مثبتی با موفقیت تحصیلی دارند.

حسین‌نژاد [۱۲] در پژوهشی به بررسی رابطه بین هویت و پیشرفت تحصیلی پرداخت و نشان داد که آزمودنی‌های دارای هویت موفق، پیشرفت تحصیلی بیشتری نسبت به هویت زودرس و سردرگم دارند. پژوهش‌ها از جمله برزونسکی، سویننس^۵، دوریز^۶ و سی‌سویچ^۷ [۱۳]، برزونسکی [۱۴] و برزونسکی و کوک [۱۵] نشان داده‌اند که دانشجویان دارای سبک هویت اطلاعاتی، سطوح بالایی از استقلال تحصیلی را نشان می‌دهند، درک روشنی از اهداف آموزشی دارند، دارای مهارت بالای آموزشی بوده و گرایش به عملکرد تحصیلی سطح بالا دارند. حجازی، فارسی‌نژاد، عسگری [۱۶] در پژوهشی نشان دادند:

- ۱- سبک هویت اطلاعاتی به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم بر پیشرفت تحصیلی اثر مثبت دارد.
- ۲- سبک هویت هنجاری با واسطه‌ی خودکارآمدی بر پیشرفت تحصیلی اثر مثبت دارد.
- ۳- سبک هویت مغشوش/اجتنابی بر پیشرفت تحصیلی اثر مستقیم و منفی دارد.

۴- نقش خودکارآمدی تحصیلی در رابطه میان سبک‌های پردازش هویت و پیشرفت تحصیلی دختران و پسران متفاوت است.

از دست دادن والدین مخصوصاً پدر، ضایعه‌ای اسفناک برای هر خانواده است. فقدان والدین به هر صورت که باشد، اعم از مرگ، طلاق و جدایی موقت یا دائمی آن‌ها برای فرزندان بسیار مخاطره‌انگیز و فشارزا است. محققان به این نتیجه رسیده‌اند که حضور پدر در خانواده بر پیشرفت

¹ Kuck

² Boyd & Hunt

³ Kandell

⁴ Lucas

⁵ Soenens

⁶ Duriez

⁷ Ciecuch

⁸ Brown

⁹ Harris

سردرگم / اجتنابی به ترتیب ۰/۶۲، ۰/۶۶ و ۰/۷۳ و در آخرین (سومین) نسخه‌ی تجدید نظر شده پرسشنامه‌ی خود برای هر یک از خرده مقیاس سبک‌های اطلاعاتی، هنجاری، سردرگم / اجتنابی و تعهد به ترتیب ضرایب آلفای کرونباخ ۰/۷۰، ۰/۶۴، ۰/۷۶ و ۰/۷۱ گزارش کرده است. عبدالملکی، خوشکنش و صالح‌صدق پور [۲۸] پایایی مقیاس سبک اطلاعاتی، هنجاری، سردرگم/هنجاری را به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۷، ۰/۸۳ و ۰/۸۹ گزارش کرده‌اند. در پژوهش حاضر طی یک مطالعه مقدماتی بر روی ۳۶ نفر (۱۸ نفر شاهد و ۱۸ نفر غیرشاهد) ضرایب پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ محاسبه شد که برای سبک‌های اطلاعاتی، هنجاری، سردرگم / اجتنابی و تعهد به ترتیب ضرایب ۰/۷۲، ۰/۸۰، ۰/۶۵ و ۰/۷۶ و ضریب پایایی کل آزمون ۰/۸۴ گزارش شد.

۲) پیشرفت تحصیلی: میانگین کلی نمرات واحدهای انتخاب شده دانشجویان از بدو ورود به دانشگاه تا پایان‌ترم تحصیلی گذشته به‌عنوان ملاک پیشرفت تحصیلی در نظر گرفته شد که در پرسشنامه بیان و مطرح شد و توسط دانشجویان نوشته می‌شد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این پژوهش علاوه آمار توصیفی، به‌منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری، آزمون t مستقل و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار «اس. پی. اس.» استفاده شد.

نتایج

جدول ۱. توصیف سبک‌های هویت دانشجویان شاهد و غیرشاهد

غیرشاهد			شاهد			دانشجو سبک هویت
S	$\bar{X}$	n	S	$\bar{X}$	n	
۵/۲۷	۳۶/۱۶	۵۷	۴/۷۰	۴۰/۱۹	۵۷	جهت‌گیری اطلاعاتی
۵/۱۰	۳۳/۳۰	۵۷	۵/۰۵	۳۴/۸۱	۵۷	جهت‌گیری هنجاری
۴/۸۶	۲۶/۹۱	۵۷	۵/۰۸	۲۶/۹۸	۵۷	سردرگم / اجتنابی

نتایج جدول ۱ بیانگر آن است که در بین دانشجویان شاهد میانگین سبک جهت‌گیری اطلاعاتی ۴۰/۱۹، میانگین سبک جهت‌گیری هنجاری ۳۴/۸۱ و میانگین سبک جهت‌گیری سردرگم / اجتنابی ۲۶/۹۸ و در بین دانشجویان غیرشاهد میانگین سبک جهت‌گیری اطلاعاتی ۳۶/۱۶، میانگین سبک جهت‌گیری هنجاری ۳۳/۳۰ و میانگین سبک جهت‌گیری سردرگم / اجتنابی ۲۶/۹۱ است.

نتایج جدول ۲ بیانگر آن است که میانگین پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد ۱۴/۷۱ و میانگین پیشرفت

۶- بین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان غیرشاهد رابطه وجود دارد.

۷- بین سبک هویت جهت‌گیری هنجاری و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان غیرشاهد رابطه وجود دارد.

۸- بین سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان غیرشاهد رابطه وجود دارد.

روش

نوع پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، جزء پژوهش‌های کاربردی و از لحاظ اجرا، جزء پژوهش‌های علی-مقایسه‌ای می‌باشد.

آزمودنی

الف) جامعه آماری: جامعه مورد مطالعه این پژوهش شامل کلیه دانشجویان شاهد دانشگاه رازی کرمانشاه است که در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ مشغول به تحصیل بودند. تعداد جامعه آماری ۶۶ نفر (۳۰ مرد و ۳۶ زن) با دامنه سنی ۳۵-۲۰ بود.

ب) نمونه پژوهش: حجم نمونه با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و بر اساس فرمول کوکران محاسبه گردید که تعداد ۵۷ نفر محاسبه شد که جهت مقایسه با دانشجویان غیرشاهد، ۵۷ نفر نیز به روش تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای از دانشجویان غیرشاهد همین دانشگاه که در متغیرهایی مثل سن، جنسیت، رشته تحصیلی با دانشجویان شاهد هم‌تاسازی و انتخاب شدند. لذا حجم نهایی نمونه ۱۱۴ نفر است.

ابزارهای پژوهش

۱) پرسشنامه سبک‌های هویت: این پرسشنامه توسط برزونسکی [۲۵] برای اندازه‌گیری فرایندهای شناختی-اجتماعی نوجوانان در برخورد با مسائل مربوط به هویت طراحی شد. این پرسشنامه یک مقیاس ۴۰ سؤالی است که سه سبک هویتی اطلاعاتی (۱۱ سؤال)، هنجاری (۹ سؤال) و سردرگم / اجتنابی (۱۰ سؤال) را مورد ارزیابی قرار می‌دهد و ۱۰ سؤال دیگر مربوط به مقیاس تعهد است که برای تحلیل ثانویه استفاده می‌شود و یک سبک هویتی محسوب نمی‌شود [۲۶]. پاسخ هر سؤال بر روی یک طیف پنج‌درجه‌ای (از کاملاً مخالف = ۱ تا کاملاً موافق = ۵) مشخص می‌شود.

پایایی و روایی پرسشنامه: برزونسکی [۲۷] پایایی درونی را برای مقیاس‌های اطلاعاتی، هنجاری و مقیاس

² SPSS

¹ ISI-6G

تحصیلی دانشجویان غیرشاهد ۱۶/۵۱ است. و غیرشاهد تفاوت وجود دارد. فرضیه ۱: بین سبک‌های هویتی دانشجویان شاهد

جدول ۲. توصیف پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد و غیرشاهد

دانشجو	n	$\bar{X}$	S
شاهد	۵۷	۱۴/۷۱	۱/۷۴
غیرشاهد	۵۷	۱۶/۵۱	۱/۴۹
کل	۱۱۴	۱۵/۶۱	۱/۸۵

جدول ۳. خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیره سبک‌های هویت دانشجویان شاهد و غیرشاهد

اثر	مقدار	F	df فرضیه	df اشتباه	P	η^2 Partial
پیلایی	۰/۱۵۰	۶/۴۸۰	۳	۱۱۰	۰/۰۰۰۱**	۰/۱۵۰
هوتلینگ	۰/۱۸۵	۶/۴۸۰	۳	۱۱۰	۰/۰۰۰۱**	۰/۱۵۰
لامبدای ویلکز	۰/۱۷۷	۶/۴۸۰	۳	۱۱۰	۰/۰۰۰۱**	۰/۱۵۰
بزرگ‌ترین ریشه روی	۰/۱۷۷	۶/۴۸۰	۳	۱۱۰	۰/۰۰۰۱**	۰/۱۵۰

**P < ۰/۰۱, n = ۱۱۴

در ادامه به وسیله آزمون تحلیل واریانس یک راهه با استفاده از آلفای میزان شده بن‌فرونی هر یک از سبک‌های هویت دانشجویان شاهد و غیرشاهد به‌صورت زوجی مقایسه شده است.

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که بین سبک‌های هویت دانشجویان شاهد و غیرشاهد تفاوت معنی‌داری مشاهده می‌شود (η^2 Partial = ۰/۰۳۶؛ Wilk's Lambda = ۰/۰۳۶، $F_{(۳,۱۱۰)} = ۶/۴۸۰$ ، $P < ۰/۰۱$)

جدول ۴. خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس سبک‌های هویت دانشجویان شاهد و غیرشاهد

منبع تغییرات	سبک هویت	SS	df	MS	F	P	η^2 Partial
گروه دانشجویان شاهد و غیرشاهد	جهت‌گیری اطلاعاتی	۴۶۴/۰۳۵	۱	۴۶۴/۰۳۵	۱۸/۵۹۸	۰/۰۰۰۱**	۰/۱۴۲
	جهت‌گیری هنجاری	۶۴/۸۷۷	۱	۶۴/۸۷۷	۲/۵۱۹	۰/۱۱۵	۰/۰۲۲
	جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی	۰/۱۴۰	۱	۰/۱۴۰	۰/۰۰۶	۰/۹۴۰	۰
اشتباه	جهت‌گیری اطلاعاتی	۲۷۹۴/۴۵۶	۱۱۲	۲۴/۹۵۱			
	جهت‌گیری هنجاری	۲۸۸۴/۸۰۷	۱۱۲	۲۵/۷۵۷			
	جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی	۲۷۶۷/۵۴۴	۱۱۲	۲۴/۷۱۰			
کل	جهت‌گیری اطلاعاتی	۱۶۹۳۹۸	۱۱۴				
	جهت‌گیری هنجاری	۱۳۵۱۴۲	۱۱۴				
	جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی	۸۵۵۵۰	۱۱۴				

**P < ۰/۰۱, *P < ۰/۰۵, n = ۱۱۴

هویت جهت‌گیری هنجاری $F_{(۱,۱۱۲)} = ۲/۵۱۹$ ، $P = ۰/۱۱۵$ و جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی $F_{(۱,۱۱۲)} = ۰/۰۰۶$ ، $P = ۰/۹۴۰$ دانشجویان شاهد و غیرشاهد تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد.

فرضیه ۲: بین میزان پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد و غیرشاهد تفاوت وجود دارد.

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد بین میانگین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی ($F_{(۱,۱۱۲)} = ۱۸/۵۹۸$ ، $P < ۰/۰۱$) دانشجویان شاهد و غیرشاهد تفاوت معنی‌داری مشاهده می‌شود. به‌طوری‌که میانگین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی دانشجویان شاهد (۴۰/۱۹۳) از دانشجویان غیرشاهد (۳۶/۱۵۸) بیشتر است، اما در میانگین سبک‌های

جدول ۵. مقایسه پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد و غیرشاهد

دانشجو	n	$\bar{X}$	s	df	t	P
شاهد	۵۷	۱۴/۷۱	۱/۷۴	۱۱۲	-۵/۹۰۵	۰/۰۰۰۱**
غیرشاهد	۵۷	۱۶/۵۱	۱/۴۹			

**P < ۰/۰۱, n = ۱۱۴

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که در آزمون t برای گروه‌های مستقل، بین میانگین پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد و غیرشاهد تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($t_{(112)} = -5/905, P < 0/01$). به طوری که میانگین پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد (۱۴/۷۱) از دانشجویان غیرشاهد (۱۶/۵۱) کمتر است.

فرضیه ۳: بین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان شاهد رابطه وجود دارد.

جدول ۶. رابطه بین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان شاهد

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	n	r	P
سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی	پیشرفت تحصیلی	۵۷	۰/۳۵۶	۰/۰۰۳**

** $P < 0/01$

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که در آزمون ضریب همبستگی پیرسون، بین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد رابطه معنی‌داری مشاهده می‌شود ($r = 0/356, P < 0/01$).

فرضیه ۴: بین سبک هویت جهت‌گیری هنجاری و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان شاهد رابطه وجود دارد.

جدول ۷. رابطه بین سبک هویت جهت‌گیری هنجاری و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان شاهد

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	n	r	P
سبک هویت جهت‌گیری هنجاری	پیشرفت تحصیلی	۵۷	۰/۲۱۴	۰/۰۵۵

نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد که در آزمون ضریب همبستگی پیرسون، بین سبک هویت جهت‌گیری هنجاری و پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد رابطه معنی‌داری مشاهده نمی‌شود ($r = 0/214, P = 0/055$).

فرضیه ۵: بین سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان شاهد رابطه وجود دارد.

جدول ۸. رابطه بین سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان شاهد

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	n	r	P
سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی	پیشرفت تحصیلی	۵۷	-۱/۱۰۷	۰/۲۱۴

نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد که در آزمون ضریب همبستگی پیرسون، بین سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد رابطه معنی‌داری مشاهده نمی‌شود ($r = -1/107, P = 0/214$).

فرضیه ۶: بین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان غیرشاهد رابطه وجود دارد.

جدول ۹. رابطه بین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان غیر شاهد

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	n	r	P
سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی	پیشرفت تحصیلی	۵۷	۰/۰۵۰	۰/۳۵۵

نتایج جدول ۹ نشان می‌دهد که در آزمون ضریب همبستگی پیرسون، بین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان غیرشاهد رابطه معنی‌داری مشاهده نمی‌شود ($r = 0/050, P = 0/355$).

فرضیه ۷: بین سبک هویت جهت‌گیری هنجاری و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان غیرشاهد رابطه وجود دارد.

جدول ۱۰. رابطه بین سبک هویت جهت‌گیری هنجاری و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان غیر شاهد

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	n	r	P
سبک هویت جهت‌گیری هنجاری	پیشرفت تحصیلی	۵۷	۰/۰۴۵	۰/۳۶۹

فرضیه ۸: بین سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان غیرشاهد رابطه وجود دارد.

نتایج جدول ۱۰ نشان می‌دهد که در آزمون ضریب همبستگی پیرسون، بین سبک هویت جهت‌گیری هنجاری و پیشرفت تحصیلی دانشجویان غیرشاهد رابطه معنی‌داری مشاهده نمی‌شود ($r = 0/045, P = 0/369$).

جدول ۱۱. رابطه بین سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان غیر شاهد

متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	n	r	P
سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی	پیشرفت تحصیلی	۵۷	-۱/۱۰۷	۰/۲۱۴

مختلف اجتماعی و رسیدگی به امور فرزندان شاهد توسط سازمان‌هایی چون بنیاد شهید و دریافت امکانات و امتیازات مناسب آموزشی مانند تخصیص سهمیه مجزا جهت ورود به دانشگاه و اعطای تسهیلات مختلف رفاهی به دانشجویان شاهد، از جمله دلایل شکل‌گیری سبک هویت اطلاعاتی در دانشجویان شاهد است. این حمایت‌های اجتماعی به همراه ارزشمندی و جایگاه رفیع شهادت در فرهنگ ما و محترم شمردن بازماندگان فرد شهید، می‌تواند موجب تفاوت در سبک‌های هویتی دانشجویان شاهد و غیرشاهد باشد.

در راستای آزمون فرضیه دوم پژوهش، نتایج آزمون t برای گروه‌های مستقل نشان داد که بین میانگین پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد و غیرشاهد تفاوت معنی‌داری وجود دارد و میانگین پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد (۱۴/۷۱) از میانگین پیشرفت تحصیلی دانشجویان غیرشاهد (۱۶/۵۱) کمتر است؛ بنابراین، فرضیه دوم پژوهش تأیید شد.

پژوهشگران و صاحب‌نظرانی همچون راتر^۱، یول^۲، آنتونی^۳، هترینگتون^۴ و پاترسون^۵ معتقدند که از دست دادن والدین مخصوصاً پدر برای خانواده اسفناک و برای فرزندان بسیار مخاطره‌آمیز و فشارزاست [۳۴]. خیر و سیف [۳۵] نیز در پژوهشی نشان دادند که موقعیت زندگی تأثیری مثبت بر پیشرفت تحصیلی دارد و پیشرفت تحصیلی دانشجویانی که در خوابگاه‌های دانشجویی زندگی می‌کنند، به علت دوری از خانواده کمتر از سایر دانشجویان است. محققان دیگری نیز به این نتیجه رسیده‌اند که حضور پدر در خانواده بر پیشرفت تحصیلی، رشد شناختی و تحول اخلاقی فرزندان تأثیر دارد [۲۰].

در تبیین این نتیجه می‌توان گفت فرزندان شاهد به دلیل از دست دادن پدر و مشکلات بسیار ناشی از آن، دچار افت تحصیلی گردیده‌اند؛ چرا که کودکان محروم از پدر در مقایسه با سایر کودکان، مشکلات روانی بسیاری در دوران

نتایج جدول ۱۱ نشان می‌دهد که در آزمون ضریب همبستگی پیرسون، بین سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان غیرشاهد رابطه معنی‌داری مشاهده نمی‌شود ($r = -1/018, P = 0/446$).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، مقایسه سبک‌های هویت و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان شاهد و غیرشاهد است. نتایج تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش به شرح زیر است: در راستای آزمون فرضیه اول پژوهش، نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیره نشان داد که بین میانگین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی دانشجویان شاهد و غیرشاهد تفاوت معنی‌داری وجود دارد و میانگین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی دانشجویان شاهد (۴۰/۱۹۳) از میانگین دانشجویان غیرشاهد (۳۶/۱۵۸) بیشتر است، اما بین میانگین سبک‌های هویت جهت‌گیری هنجاری و جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی دانشجویان شاهد و غیرشاهد تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد؛ بنابراین، فرضیه اول پژوهش تأیید شد. این یافته با نتایج پژوهش برزونسکی و کوک [۹] مبنی بر تفاوت در وضعیت هویت همسو می‌باشد. همچنین با پژوهش کشاورزی‌ارشد [۲۹] که نشان داد بالاترین میانگین در سبک‌های هویتی دانشجویان به ترتیب مربوط به سبک هنجاری و سپس سبک اطلاعاتی بوده، مغایرت دارد.

با توجه به اینکه افراد با سبک هویت اطلاعاتی، آستانه تحمل و پذیرندگی بیشتری در برخورد با افراد موقعیت‌های جدید دارند [۳۰، ۳۱] و همچنین این افراد مسئولیت‌پذیری شخصی و رفتار خودجهت‌دهی بیشتری دارند [۷] و رابطه سبک هویت اطلاعاتی با سلامت عمومی و بهزیستی روانی و تعهد هویت مثبت و معنادار است [۳۲، ۳۳] می‌توان گفت دانشجویان شاهد از شکل‌گیری هویت بالایی برخوردارند که این مسئله ممکن است از حس غروری باشد که از ایثارگری پدران آن‌ها ناشی شود. در تبیین این یافته می‌توان گفت دریافت حمایت‌های

¹ Rater

² yiul

³ Antony

⁴ Hetrington

⁵ Paterson

جستجوگری باعث شکل‌گیری هویت اطلاعاتی در آن‌ها می‌شود. لذا بین سبک هویت اطلاعاتی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد رابطه وجود دارد.

- در راستای آزمون فرضیه چهارم پژوهش، نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین سبک هویت جهت‌گیری هنجاری با پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد رابطه معنی‌داری وجود ندارد؛ بنابراین، فرضیه چهارم پژوهش تأیید نشد. نتیجه این فرضیه با نتایج پژوهش‌های برزونسکی و همکاران [۳۹]، بوید و همکاران [۱۱]، حجازی، رستگار، غلامعلی‌لواسانی و درانی [۴۰] و حجازی و همکاران [۱۶] که نشان دادند هویت هنجاری با باورهای خودکارآمدی تحصیلی رابطه مثبت دارد و سبک هویت هنجاری با واسطه خودکارآمدی بر پیشرفت تحصیلی اثر مستقیم و منفی دارد، مغایرت دارد.

در تبیین این فرضیه می‌توان چنین استدلال کرد که افراد دارای سبک هویت هنجاری تا حد زیادی به خانواده، مذهب و همسالان خود برای انتخاب‌هایشان وابسته‌اند و در جستجوی تأیید و تصدیق دیگران هستند و در برخی موارد، گروه‌های مرجع، انتخاب‌های مستقل فرد را به‌صراحت بی‌ارزش می‌کنند. دانشجویان شاهد به دلیل نبودن پدر، مشکلات عاطفی مادر و فرزندان، ازدواج مجدد مادر و ... در الگوپذیری و همانندسازی از هنجارها سردرگم هستند. برزونسکی [۱۴] در پژوهشی نشان داد که متغیرهای عملکرد خانواده بر هویت هنجاری اثر معنی‌دار دارند.

سکی [۱۴] در پژوهشی نشان داد که متغیرهای عملکرد خانواده بر هویت هنجاری اثر معنی‌دار دارند.

در برخی از موارد، این دانشجویان به دلیل ازدواج مجدد مادر، با چند سبک تربیتی روبرو بوده‌اند که این تفاوت در سبک تربیتی، بر روی سبک هویتی آن‌ها نیز تأثیرگذار است؛ بنابراین، با وجودی که در بیشتر پژوهش‌های گذشته، نتایج حاکی از وجود رابطه بین این سبک هویتی و پیشرفت تحصیلی بوده، اما در این پژوهش رابطه‌ای یافت نشد؛ زیرا دانشجویان شاهدی که دارای سبک هویت هنجاری هستند، در هم‌نواپی با هنجارهای مورد قبول خود، به ثبات فکری نرسیده‌اند. دانشجویان شاهد در دانشگاه‌ها و مراکز مختلف آموزشی و اجتماعی با دانشجویان غیرشاهد مختلط هستند و ممکن است خود را با افراد دارای پدر مقایسه کنند و احتمالاً نوعی احساس کمبود و خلأ در خانواده خود احساس کنند که ممکن است دیدگاه منفی نسبت به جهان اطراف پیدا نمایند. در صورتی که این رابطه در دانشجویان شاهد مشاهده نشد.

در راستای آزمون فرضیه پنجم پژوهش، نتایج آزمون

کودکی و یا در سال‌های بعدی زندگی دارند و از نظر پژوهشگران به اختلالات روانی بیشتری مبتلا می‌شوند [۱۸] و می‌توان گفت از دست دادن پدر موجب به خطر افتادن سلامت روان، بالا رفتن افزایش اضطراب و افسردگی و مشکلاتی بر سر راه هویت‌یابی می‌شود [۳۶]؛ چرا که نوجوانانی که تعارض کسب هویت را پشت سر نهاده‌اند، در آزمون‌های عملی و نظری تحصیلی نمرات بالاتری کسب می‌کنند [۳۷].

در راستای آزمون فرضیه سوم پژوهش، نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد رابطه معنی‌داری وجود دارد؛ بنابراین، فرضیه سوم پژوهش تأیید شد. این یافته با نتایج پژوهش‌های حسین‌نژاد [۱۲] که نشان داد سبک اطلاعاتی با سطح بالای خودتنظیمی تحصیلی رابطه دارد، بوید و همکاران [۱۱] که نشان داد سبک اطلاعاتی رابطه مثبتی با موفقیت تحصیلی دارد، طباطبایی، طباطبایی، کاکایی و محمدی‌آریا [۳۸] مبنی بر رابطه سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی و پیشرفت تحصیلی و رخشنده‌برقویی [۲۳] که نشان داد سبک‌های هویت اطلاعاتی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنادار دارد، همسو می‌باشد، اما با نتایج پژوهش‌های برزونسکی و همکاران [۱۳] و برزونسکی و کوک [۱۵] مبنی بر گرایش به عملکرد تحصیلی بالا، مغایرت دارد.

با توجه به اینکه سبک هویت اطلاعاتی به‌عنوان سبکی موفق، در افراد دارای اهداف تحصیلی روشن و مشخص، خودمختاری تحصیلی، عملکرد تحصیلی خود نظارتی و انتظار پیشرفت تحصیلی بالا، نمود بیشتری دارد [۳۸]، لذا بین سبک هویت اطلاعاتی و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد که دانشجویان شاهد نیز از این قاعده مستثنی نیستند. افراد با سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی، افرادی مستقل و با قدرت‌پذیرندگی بالا در زمینه اهداف تحصیلی، عملکرد موفق‌تری نسبت به سایر سبک‌های هویتی داشته‌اند. همچنین افراد با داشتن هویت موفق، نسبت به هویت زودرس و سردرگم پیشرفت تحصیلی بیشتری دارند [۱۲].

در تبیین این یافته می‌توان چنین استدلال کرد که دانشجویان شاهد با وجود مشکلات ناشی از نبود پدر، اما با مقوله‌هایی همچون ایثار، شهادت، گذشت و ... که باعث حس غرور و عزت نفس می‌شوند، آشنا هستند که این حس غرور می‌تواند بر پیشرفت تحصیلی آن‌ها نیز تأثیر بگذارد. همچنین دانشجویان شاهد در جستجوی این پرسش هستند که چرا پدران آن‌ها شهید شده‌اند و این

پژوهش‌های گذشته، ممکن است به دلیل تفاوت‌های فرهنگی و قومی، نداشتن امید و انگیزه در انتخاب شغل مناسب با رشته دانشگاهی خود در آینده، اعتقادات ضعیف مذهبی، بلاتکلیفی، عدم علاقه به رشته تحصیلی، تأثیرات محیطی و توجه به بازار کار و درآمد و غیره در دانشجویان غیرشاهد موجب این ناهمسویی شده باشد. لذا رابطه‌ای مشاهده نشد.

در راستای آزمون فرضیه هفتم پژوهش، نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین سبک هویت جهت‌گیری هنجاری با پیشرفت تحصیلی دانشجویان غیرشاهد رابطه معنی‌داری وجود ندارد. بنابراین، فرضیه هفتم پژوهش تأیید نشد. همچنین بر اساس نتیجه به دست آمده، این سبک نیز قادر به پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی نشده است. در یافته‌های برزونسکی [۱۰] می‌توان شاهد برخی تناقضات بود؛ زیرا در یک مطالعه بین سبک هنجاری با پیشرفت تحصیلی رابطه مشاهده کرده بود و در جایی دیگر این ارتباط دیده نشده بود.

در تبیین این فرضیه می‌توان گفت افراد دارای سبک هویت هنجاری بر معیارها و انتظارات افراد مهم زندگی‌شان تکیه می‌کنند و به دلیل فشار در برآورده ساختن انتظارات افراد مهم زندگی‌شان و ترس از شکست در آن‌ها، به نظر می‌رسد که از موقعیت‌های یادگیری و درگیر شدن در تکالیف تحصیلی اجتناب کرده تا خودارزشمندی‌شان را حفظ کنند [۹]. ممکن است نداشتن نظرات ارزشی، پایبندی به عرف و هنجارهای اجتماعی، نداشتن آگاهی کامل نسبت به چالش‌های دوران جوانی در دانشجویان غیرشاهد از دلیل این عدم رابطه باشد.

در سال‌های اخیر ورود به دانشگاه برای خانواده‌ها، والدین و... به‌عنوان یک ارزش تلقی شده و آن‌ها اکثراً در تلاشند تا جوانان خود را به این سو سوق دهند و می‌توان احتمال داد که این جوانان بر طبق خواسته و یا حتی فشارهای والدین و جامعه، رشته خود را انتخاب کرده باشند. تحمل فشارهای قبل از دانشگاه و بعد از آن، استرس زیادی ایجاد کرده و اگر چه در ظاهر اکثر آن‌ها هویتی شکل یافته دارند، ولی ممکن است در صورت ایجاد تغییر در شرایط، دچار بحران‌های هویتی و حتی تغییر وضعیت هویتی نیز گردند؛ بنابراین، طبیعی است که افراد نباید چندان انگیزه‌ی پیشرفت‌طلبی خوبی داشته یا پیشرفت تحصیلی آن‌ها در حد مطلوب باشد. تعداد بالایی از دانشجویان مشروطی و اخراج از تحصیل و انصراف دانشجویان، گواه این ادعا می‌باشد؛ بنابراین، بین سبک هویت هنجاری با پیشرفت تحصیلی دانشجویان غیرشاهد رابطه‌ای مشاهده نشد.

ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان شاهد رابطه معنی‌داری وجود ندارد؛ بنابراین، فرضیه پنجم پژوهش تأیید نشد. نتایج این فرضیه با نتایج یافته‌های برزونسکی و همکاران [۳۹] و بوید و همکاران [۱۱] که دریافتند هویت سردرگم/اجتنابی رابطه‌ای منفی با عملکرد تحصیلی دارد، رضایی [۴۱] و آقاجانی، فرزاد و شهرآرای [۴۲] و شمس‌اسفندآباد و همکاران [۲۴] همسو نمی‌باشد، اما با نتیجه پژوهش غلامعلی‌لواسانی و درانی [۴۳] که نشان دادند اثر سبک هویت سردرگم/اجتنابی بر پیشرفت تحصیلی معنی‌دار نیست، همخوانی دارد.

در تبیین این فرضیه می‌توان گفت افراد دارای سبک هویت سردرگم/اجتنابی تا جای ممکن از رویارویی با مسائل مربوط به هویت دوری می‌کنند، در این بین، دانشجویان شاهد به دلیل جو عاطفی خانواده که یکی از عوامل مؤثر در شکل‌گیری هویت می‌باشد، بیشتر از افراد دیگر دچار سردرگمی و اختلال در هویت‌یابی می‌شوند. این سردرگمی در تکالیف درسی نیز بروز پیدا می‌کند و با وجود برخورداری از امتیازات ویژه خانواده شهید، اما بلاتکلیفی و عدم تمایل برای رویارویی با مسائل را تجربه می‌کنند؛ بنابراین، عدم ثبات در هویت، عدم ثبات در تصمیمات را به دنبال دارد و این عدم ثبات در تصمیمات نیز بر روی تکالیف درسی تأثیر می‌گذارد. لذا نمی‌توان بین دو متغیر غیرثبات رابطه‌ای به دست آورد.

در راستای آزمون فرضیه ششم پژوهش، نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد بین سبک هویت جهت‌گیری اطلاعاتی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان غیرشاهد رابطه معنی‌داری وجود ندارد؛ بنابراین، فرضیه ششم پژوهش تأیید نشد. این یافته با نتایج تحقیقات برزونسکی و همکاران [۱۳] و برزونسکی و کوک [۱۵] مبنی بر گرایش به عملکرد تحصیلی بالا، بوید و همکاران [۱۱] که نشان دادند سبک اطلاعاتی رابطه مثبتی با موفقیت تحصیلی دارد، همخوانی ندارد. همچنین با نتایج پژوهش‌های عبدی‌زرین و همکاران [۳۳] و غلامعلی‌لواسانی و درانی [۴۳] و شمس‌اسفندآباد و همکاران [۲۴] نیز همسو نیست.

بر اساس نتایج حاصل از پژوهش‌های برزونسکی و همکاران [۳۹] افراد با سبک هویتی اطلاعاتی دارای اهداف تحصیلی و شغلی روشن هستند و در تکالیف و وظایف تحصیلی به‌خوبی عمل می‌کنند، ولی نتیجه این یافته نشان داد که رابطه‌ای بین این سبک با پیشرفت تحصیلی وجود ندارد. علت ناهمسویی یافته پژوهشی حاضر با نتایج

آزمون سبک‌های هویت به‌تنهایی برای شناختن هویت جوانان کافی نیست و نیاز به پرسشنامه‌های دیگری نیز می‌باشد. پیشنهاد می‌شود با برگزاری کارگاه‌های آموزشی در زمینه هویت و هویت‌یابی برای والدین و اولیای مدرسه، تشکیل کلاس‌های دوره‌ای کوتاه‌مدت برای دانشجویان به‌منظور شناخت هویت و توجه به علایق و کسب مهارت‌ها مخصوصاً ارتباطات اجتماعی، بالا بردن سطح علمی دانشجویان شاهد از طریق برگزاری کلاس‌های تقویتی در دانشگاه‌ها و تشکیل جلسه‌های گروهی برای دانشجویان دانشگاه‌ها جهت بالا بردن انگیزه پیشرفت تحصیلی و امید به زندگی، زمینه پیشرفت بیشتر دانشجویان فراهم گردد.

منابع

- ۱- استیپک، دیوراچی (۱۹۵۰). انگیزش برای یادگیری (از نظریه تا عمل). ترجمه رمضان حسن‌زاده و نرجس عمویی. (۱۳۹۰). مشهد: دنیای پژوهش.
- ۲- ابدی، بیژن و زمانی، غلامحسین (۱۳۸۸). عوامل تأثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان کشاورزی مورد مطالعه دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، جلد ۵، شماره ۲، صص ۱۲۳-۱۳۲.
- ۳- رحیم‌خانلی، معصومه؛ علی‌مهدی، منصور؛ فهیمی، صمد، بیرامی، منصور و مجتبابی، مینا (۱۳۹۴). سبک‌های هویت و محیط‌های اولیه تحول: با تأکید بر سبک‌های دل‌بستگی، تمایز یافتگی خود و حوزه‌های طرح‌واره. مجله روان‌شناسی بالینی و شخصیت، دوره ۱۳، شماره ۲، پیاپی ۲۵، صص ۸۶-۹۶.
- 4- Erikson E (1968). Identity: Youth and crisis. New York: Norton.
- 5- Marcia, J.E (1980). Identity in adolescence. In J. Adelson (Ed.), Handbook of adolescent psychology. New York: wiley. 159-187.
- 6- Kerpelman, J.L., Pittman. J.F. & Adler-Beader, F. (2008). Identity as a moderator of Intervention related change: Identity style and Adolescents, Responses to.
- 7- Berzonsky, M.D. (1998). A self- regulatory model of identity development. Paper presented at the biennial meetings of the International society for the study of Behavioral Development, Berne, and Switzerland.
- ۸- بخشایش، علیرضا و رضایی‌مقدم، مریم (۱۳۹۰). رابطه دینداری و خودشناسی با شکل‌گیری هویت معرفت. شماره ۲۰ (۴)، صص ۱۱۷-۱۳۲.

در راستای آزمون فرضیه هشتم پژوهش، نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین سبک هویت جهت‌گیری سردرگم/ اجتنابی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان غیرشاهد رابطه معنی‌داری وجود ندارد؛ بنابراین، فرضیه هشتم پژوهش تأیید نشد. این یافته با نتایج پژوهش‌های برزونسکی و کوک [۱۵]، شمس‌اسفندآباد و همکاران [۲۴] و عبدی‌زرین و همکاران [۳۳] همخوانی ندارد ولی با نتیجه پژوهش غلامعلی‌لواسانی و درانی [۴۲] همسو است.

در تبیین این فرضیه می‌توان چنین استدلال کرد که افراد دارای سبک هویتی سردرگم/ اجتنابی رفتارشان بر اساس عوامل موقعیتی و لحظه‌ای تنظیم می‌شود و بیشتر از راهبردهای اسنادی و شناختی ضعیف استفاده می‌کنند (برزونسکی [۴۴]). این افراد به دلیل سطح پایین خودآگاهی، استفاده از راهبردهای نامطلوب، عزت نفس پایین و عدم توانایی در تصمیم‌گیری، اهداف روشنی در زندگی ندارند. در زمینه اهداف تحصیلی نیز سردرگم هستند. گاه ادامه تحصیل را امری مطلوب می‌دانند که برای پیشرفت هرچه بیشتر آن تلاش می‌کنند و گاه آن را کسل‌کننده می‌دانند که دچار اهمال‌کاری تحصیلی می‌شوند. یکی از دلایل سردگی دانشجویان غیرشاهد در اهداف تحصیلی، نبود شغل متناسب را رشته تحصیلی آن‌هاست که باعث یأس و سردرگمی آن‌ها می‌شود. از این رو، بین سبک هویتی سردرگم/ اجتنابی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان غیرشاهد رابطه‌ای به دست نیامد.

برزونسکی [۴۵] بیان می‌کند که افراد با سبک هویت سردرگم/ اجتنابی در یک موقعیت به‌شدت آسیب‌پذیر قرار دارند؛ زیرا فاقد تعهد هویت هستند و به همین علت رفتارهای مشکل‌دار و مسائلی چون اختلالات خوردن، مشکلات مربوط به مدرسه و تحصیل و واکنش‌های روان‌نژندی و افسردگی را تجربه می‌کنند. بی‌ثباتی هیجانی و بلا تکلیفی و رها کردن ناتمام تکالیف از دیگر ویژگی‌های این افراد می‌باشد که همه این صفات می‌تواند توجیه‌کننده این عدم رابطه در این پژوهش باشد.

این پژوهش با محدودیت‌هایی مواجه بود، از جمله: نمونه پژوهش محدود به دانشجویان شاهد دانشگاه رازی بود، بنابراین، نمی‌توانیم با قاطعیت ادعا کنیم که یافته‌های ما قابل تعمیم به سایر جوامع می‌باشد. به دلیل ماهیت تحقیق نمی‌توان جهت تأثیرات روابط بین متغیرها را به‌صورت قطعی تعیین نمود. روابط غیر قابل انتظار بین برخی از متغیرها، می‌تواند ناشی از تأثیرات متغیرهای دیگری غیر از متغیرهای تحقیق باشد. یافته‌های حاصل از

- روان‌پزشکی.
- ۲۱- حدادی‌کوهسار، علی‌اکبر؛ روشن، رسول و نژادفرید، علی‌اصغر (۱۳۸۶). بررسی مقایسه‌ای رابطه هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان شاهد و غیرشاهد دانشگاه تهران. *مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی*، دوره ۳۷، شماره ۲.
- ۲۲- شیخ‌حسن، نفیسه (۱۳۸۶). مقایسه وضعیت هویت در دانشجویان شاهد و غیرشاهد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- ۲۳- رخشنده‌برقویی، مریم (۱۳۹۰). رابطه سبک‌های هویت و پیشرفت تحصیلی با نقش واسطه‌ای سلامت عمومی در بین دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی شهر مرودشت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی عمومی، دانشگاه ارسنجان.
- ۲۴- شمس‌اسفندآباد، حسن، کاکاوند، علیرضا و ترابی، زهرا (۱۳۹۱). رابطه سبک‌های دل‌بستگی و هویت با سلامت عمومی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی قزوین. *اندیشه‌های نوین تربیتی*، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی. دوره ۷، شماره ۲، صص ۱۷-۲۸.
- 25- Berzonsky, M.D. (1989). Identity style: conceptualization and measurement. *Journal of Adolescent Research*, 4, pp 267 - 281.
- ۲۶- شگری، امید؛ تاجیک‌اسماعیلی، عزیزاله؛ دانش‌پور، زهره و غنایی، زیبا (۱۳۸۶). تفاوت‌های فردی در سبک‌های هویت و بهزیستی روان‌شناختی: نقش تعهد هویت. *پژوهش در سلامت تازه‌های علوم شناختی*، سال ۹، شماره ۲، صص ۳۳-۴۶.
- 27- Berzonsky, M.D. (1992). Identity style inventory. Unpublished measure, university of New York, Cortland and Individual Differences, 20, pp 597- 606.
- ۲۸- عبدالملکی، فاطمه؛ خوشکنش، ابوالقاسم و صالح‌صدق‌پور، بهرام (۱۳۸۶). بررسی معادلات ساختاری بین شخصیت استفاده از اینترنت و سبک هویت کاربران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- ۲۹- کشاورزی‌ارشد، فرناز (۱۳۸۸). تأثیر سبک هویتی و هوش هیجانی در پیش‌بینی انگیزه پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد. *فصلنامه اندیشه و رفتار*، دوره چهارم، شماره ۱۳.
- 30- Berzonsky, M.D., Nurmi, J.E., Kinney, A. & Tammi, k. (1999). Identity processing orientation and cognitive and behavioral strategies
- 9- Berzonsky, M.D. & Kulk, L.S. (2000). Identity style psychosocial maturity, and academic performance. *Personality and Individual difference*, 43, pp 56 - 67.
- 10- Berzonsky, M.D. (2002, June.). Identity processing styles, self construction and personal epistemic assumption: A social- cognition perspective. Paper presented at the workshop "social cognition in adolescence: Its Developmental Significance", Groningen.
- 11- Boyed, V.S., Hunt, P.F., Kandell, I.J. & Lucas, M.S. (2003). Relationship between identity processing style and academic success in undergraduata students. *Journal of College Student Development*, Vo1 UU: Pp 155-167.
- ۱۲- حسین‌نژاد، بیژن (۱۳۸۶). رابطه هویت با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان ۱۵-۱۸ ساله. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
- 13- Berzonsky, M.D., Soenens, B., Duriez, B. & Cieciuch, J. (2011). The how and what of identity formation: Association between identity styles and value orientation. *Personality and Individual Difference*, 50 (2), pp 259-299.
- 14- Berzonsky M.D. (2008). "Identity formation: The role of identity processing style and cognitive processes". *Personality and Individual Differences*, 44, pp 643-653.
- 15- Berzonsky. M.D. & Kulk, L.S. (2005). Identity style, psychsocial maturity, and academic performance personality and Individual Differences. Pp 225 - 247.
- ۱۶- حجازی، الهه؛ فارسی‌نژاد، معصومه، عسگری، علی (۱۳۸۶). سبک‌های هویت و پیشرفت تحصیلی: نقش خودکارآمدی تحصیلی. *مجله روان‌شناسی*، شماره ۱۱ (۴) پیاپی ۴۴.
- 17- Atak, H. (2011). Identity Development and Identity formation: A Thoretical Assessment. *Current Approches in psychiatry* 3 (10), pp 163 - 213.
- ۱۸- قائمی، علی (۱۳۷۰). نقش پدر در تربیت. تهران: انتشارات شفق.
- 19- Brown, C.w. & Harris, T. (1997). Copeland JR, Depression and loss, *British Journal of psychology*. Jan, 130, pp 1-8.
- ۲۰- قهاری، شهربانو (۱۳۸۲). بررسی مقایسه‌ای برخی از اختلالات روانی در کودکان ۷ تا ۱۲ ساله‌ی شاهد، محروم از پدر، جانباز و عادی شهرستان چالوس. تهران: انستیتو

تحصیلی: نقش اهداف پیشرفت و درگیری تحصیلی. پژوهش‌های روان‌شناختی، دوره ۱۲، شماره ۱ و ۲.

۴۱- رضایی، منصور (۱۳۸۵). بررسی رابطه هویت فردی، الگوهای دل‌بستگی و ویژگی‌های شخصیتی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه هنر اسلامی تبریز. طرح پژوهشی شورای انقلاب فرهنگی.

۴۲- آقاجانی، محمدحسن، فرزاد، ولی‌اله و شهرآرای، مهرناز (۱۳۸۸). مقایسه سبک‌های هویت دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بر اساس جنسیت، رشته تحصیلی و بومی و غیربومی بودن. مجله دانش و پژوهش در روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان). سال ۳۸، صص ۱۳۵-۱۶۴.

۴۳- غلامعلی‌لواسانی، مسعود و درانی، کمال (۱۳۹۰). رابطه ویژگی‌های فردی و خانوادگی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران. مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی سال ۳۴، شماره ۲، صص ۱-۲۱.

44- Berzonsky, M.D. (2003). Identity style and well-being: Does commitment matter? *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 32, pp 131 - 142.

45- Berzonsky, M.D. (2004). Identity style, parental authority, and identity commitment. *Journal of*

similarities and differences cross different contexts. *European Journal of Personality* 13, pp 105 - 120.

31- Berzonsky, M.D. & Kulk, L.S. (2000). Identity statues and identity processing style, and the transition to university, *Journal of Adolescent Research*, 15 (7), pp 81-98.

۳۲- غفارزاده، شهره (۱۳۸۹). ارتباط بین سبک‌های هویت برزونسکی با سلامت در دانشجویان دختر رشته روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی کرج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی کرج، گروه علوم انسانی.

۳۳- عبدی‌زرین، سهراب؛ ادیب‌راد، نسترن؛ یونسی، سیدجلال و عسگری، علی (۱۳۸۸). رابطه سبک‌های هویت و خودکارآمد پنداری فرد و جمعی. فصلنامه روانشناسی کاربردی. سال ۲، شماره ۴ (۸)، صص ۶۸۶-۷۰۰.

۳۴- مرادی، شهرام (۱۳۹۰). تدوین مدل ساختاری رابطه ابعاد فرزندپروری ادراک شده با تأمین نیازهای روان‌شناختی پایه و سبک‌های هویت در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی کرمانشاه. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد همدان.

۳۵- خیر، محمد و سیف، دیبا (۱۳۸۳). بررسی رابطه مهارت‌های مقابله با استرس و پیشرفت تحصیلی دانشجویان با توجه به برخی از عوامل جمعیت‌شناختی. مجله دانش رفتار، سال یازدهم، شماره ۴.

۳۶- ایازی‌نیا، علیرضا (۱۳۸۲). مقایسه بهداشت روانی پیشرفت تحصیلی دانشجویان پزشکی و مهندسی دانشگاه شیراز فارغ‌التحصیلان مراکز تیزهوشان با مدارس عادی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد ارسنجان.

۳۷- امیدیان، مرتضی (۱۳۸۸). هویت از دیدگاه روان‌شناسی. ج ۱، یزد: دانشگاه یزد.

۳۸- طباطبایی، نفیسه؛ طباطبایی، شهاب‌الدین؛ کاکایی، یزدان و محمدی‌آریا، علی‌رضا (۱۳۹۰). رابطه سبک‌های هویت و مسئولیت‌پذیری با پیشرفت تحصیلی نوجوانان ۱۵ تا ۱۸ ساله شهر تهران. فصلنامه علمی- پژوهشی رفاه اجتماعی، سال دوازدهم، شماره ۴۴.

39- Berzonsky M.D., Luychx. K., Sonens B. & Smith, I. (2007). Information - oriented identity Processing-Identity consultation and well-being- personality and individual difference. 43, pp 56 - 67.

۴۰- حجازی، الهه؛ رستگار، احمد؛ غلامعلی‌لواسانی، مسعود و قربان‌جهرمی، رضا (۱۳۸۸). باورهای هوشی و پیشرفت